

POLSKO-UKRAIŃSKA WSPÓŁPRACA WOJSKOWA W LATACH 1992–2017

W ramach stosunków międzynarodowych obok międzynarodowej współpracy politycznej, ekonomicznej, kulturalnej czy ekologicznej coraz częściej podejmowana jest także współpraca wojskowa. Zaproszenie do „wspólnego żołnierskiego stołu” zbliża armie, dając zarazem możliwość wzajemnego poznania. Współpraca wojskowa umożliwia porównanie strukturalnego układu sił zbrojnych, procesu szkolenia, wyposażenia wojskowego oraz wymianę doświadczeń szkoleniowych. Jest też okazją do zapoznania się z najnowszymi trendami rozwojowymi techniki bojowej. Dzięki niej znacznie spada ryzyko wybuchu otwartych konfliktów zbrojnych, co przyczynia się do umocnienia bezpieczeństwa międzynarodowego. Współpraca wojskowa jest bardzo ważnym elementem bezpieczeństwa międzynarodowego, ponieważ „dojrzałe” państwa dostrzegają w tej formie kontaktów zarówno interesy własne, jak i interesy swoich partnerów.

Historia i tradycje polsko-ukraińskich kontaktów wojskowych są równie bogate jak relacje między oboma narodami. Intensywna współpraca wojskowa swoimi początkami sięga połowy XVI wieku. Jej podstawą było dążenie do militarnego zagospodarowania Kozaków, będących paramilitarną formą samoorganizacji miejscowego społeczeństwa. Kolejny rozdział polsko-ukraińskiej współpracy wojskowej rozpoczął się tuż po zakończeniu I wojny światowej. Polskie władze państwowe, analizując sytuację polityczno-militarną, od samego początku dostrzegały znaczenie Ukrainy dla przyszłego układu sił w Europie oraz jej wpływ na bezpieczeństwo Polski na wschodzie. Miało to szczególne znaczenie w kontekście rosnącego zagrożenia ze strony bolszewickiej Rosji. Za początek kontaktów wojskowych z niepodległą Ukrainą należy uznać ustalenia poczynione 14 stycznia 1992 r. w trakcie wizyty w Polsce ministra obrony Ukrainy gen. płk. Konstantina Morozowa. Pod względem formalnym prawną podstawą współpracy stało się podpisane 3 lutego 1993 r. w Kijowie Porozumienie między Ministrem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej a Ministrem Obrony Ukrainy o współpracy w dziedzinie wojskowej.

Słowa kluczowe: *polско-ukraińska współpraca wojskowa; Ukraina; Polska; bezpieczeństwo międzynarodowe w Europie Środkowej i Wschodniej.*

Wstęp

We współczesnych relacjach międzypaństwowych obok międzynarodowej współpracy politycznej, ekonomicznej, kulturalnej czy ekologicznej coraz częściej podejmowana jest współpraca wojskowa. Znaczący potencjał militarny sąsiada powoduje poczucie zagrożenia. Zaproszenie do „wspólnego żołnierskiego stołu” zbliża armie, dając zarazem możliwość wzajemnego poznania. Tego typu współpraca umożliwia porównanie strukturalnego układu sił

zbrojnych, wyposażenia wojskowego oraz stwarza przesłanki do wymiany doświadczeń szkoleniowych. Jest okazją do zapoznania się z najnowszymi trendami w zakresie rozwoju techniki bojowej i sprzyja podjęciu kooperacji w tym zakresie. Ogranicza ryzyko wybuchu otwartych konfliktów zbrojnych przez co przyczynia się do wzmocnienia bezpieczeństwa.

Historia i tradycje polsko-ukraińskich kontaktów wojskowych są równie bogate jak relacje między oboma narodami. Intensywna współpraca wojskowa swoimi początkami sięga połowy XVI wieku. Związana była z funkcjonującą wówczas wieloetniczną I Rzeczpospolitą, w skład której wchodziło między innymi część terytorium dzisiejszej Ukrainy. Podstawą tejże współpracy było dążenie do militarnego zagospodarowania Kozaków, będących paramilitarną formą samoorganizacji miejscowego społeczeństwa. Służyło to poprawie bezpieczeństwa południowo-wschodnich rubieży państwa polskiego. Kolejny rozdział polsko-ukraińskiej współpracy wojskowej rozpoczął się tuż po zakończeniu I wojny światowej. Polska po odzyskaniu niepodległości była zmuszona, od pierwszych dni istnienia, do siłowego rozwiązywania kwestii przebiegu przyszłych granic. Naturalną koniecznością stało się więc poszukiwanie sojuszników, których ewentualny wysiłek zbrojny mógłby ją odciążyć. Za początek współczesnych kontaktów wojskowych z Ukrainą należy uznać ustalenia poczynione 14 stycznia 1992 r. w trakcie wizyty w Polsce ministra obrony Ukrainy gen. płk. Konstantina Morozowa. Pod względem formalnym prawną podstawą współpracy stało się podpisane 3 lutego 1993 r. w Kijowie *Porozumienie między Ministrem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej a Ministrem Obrony Ukrainy o współpracy w dziedzinie wojskowej*¹.

Kluczowym aspektem badań jest dwustronna współpraca sił zbrojnych RP i Ukrainy. W procesie badawczym uwzględniono zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne uwarunkowania, które miały wpływ na jej zakres i dalsze możliwości rozwoju. Przedmiotowy wymiar badań stanowi analiza współpracy wojskowej Polski i Ukrainy w dwóch obszarach. Pierwszy dotyczy przedsięwzięć o charakterze dwustronnym, realizowanych z inicjatywy i przy udziale obu stron. Drugi obejmuje wielostronną współpracę wojskową z udziałem obu państw i współpracę zbiorową w ramach struktur międzynarodowych. Odzwierciedlenie polsko-ukraińskiej współpracy wojskowej w literaturze przedmiotu pozostawia wiele do życzenia. Z punktu widzenia poszukiwań badawczych przyjęto tezę, że jest raczej skromne². Zapoznając się z tytułami pojawiających się publikacji, w pierwszym odruchu analizujący uznaje, że współpraca wojskowa z Ukrainą jest względnie dobrze zbadana i opisana. Jednak już wstępna ocena merytoryczna poszczególnych opracowań w sposób jednoznaczny wskazuje, że wiele jej dziedzin potraktowano powierzchownie. Zwykle podawane są powszechnie znane fakty, a wiele istotnych elementów tejże współpracy jest pomijanych. Cennym źródłem informacji w dziedzinie bezpośredniej współpracy wojskowej z Ukrainą były dokumenty pozyskane z Departamentu Wojskowych Spraw Zagranicznych MON oraz materiały z Archiwum MON w Modlinie. Jednak źródła archiwalne dotyczące tej problematyki są zróżnicowane. Głównym czynnikiem wpływającym niekorzystnie na możliwości badawcze jest znaczne rozproszenie bazy źródłowej w teczkach akt zbiorczych oraz jej fragmentaryczność. Naukowym celem artykułu jest usystematyzowanie i analiza dorobku polsko-ukraińskiej współpracy wojskowej. Analiza wyników badań umożliwiła sformułowanie wniosków, które mogą być wykorzystane do dalszych rozważań dotyczących użyteczności dwustronnej współpracy wojskowej jako narzędzia polityki bezpieczeństwa.

Współpraca szkoleniowa

¹ Podpisano w Kijowie 3 lutego 1993 r. w dwóch wersjach językowych: polskiej i ukraińskiej, Departament Wojskowych Spraw Zagranicznych Ministerstwa Obrony Narodowej [dalej: DWSZ MON], dokument niepublikowany [dalej: niepubl.].

² Gotowała J. Irak 2006 – osłona młodej demokracji. Materiał z konferencji naukowej, Warszawa 2006; Gotowała, J. *Trudna stabilizacja. Materiał z konferencji naukowej zorganizowanej z inicjatywy i pod patronatem Ministra Obrony Narodowej*, Warszawa 2004; Kaczmarek, J. *NATO-Polska 2000*, Wrocław 1997; Małewicz, P. *Polska polityka wschodnia 1989–1991*, Toruń 2008; Przyborowska-Klimczak, A. Staszewski, W. *Stosunki traktatowe Polski z państwami sąsiednimi. Wybór dokumentów*, Lublin 1998; Skubiszewski, K. *Polityka zagraniczna i odzyskanie niepodległości. Przemówienia, oświadczenia, wywiady 1989–1993*, Warszawa 1997; J. Stefanowicz, *Rzeczypospolitej pole bezpieczeństwa*, Warszawa 1993; Wojciechowski, M., Karpus, Z. *Polska polityka wschodnia w XX wieku*, Włocławek-Toruń 2004; Wróblewski, W. *Wschodnia granica Polski. Przeszłość i teraźniejszość*, Lublin 2001; R. Zięba, *Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie*, Warszawa 2010.

Współpracę szkoleniową i szkoleniowo-operacyjną sił zbrojnych RP i Ukrainy zapoczątkowano w 1993 r. podczas wizyty ministra obrony narodowej RP w Kijowie³. Postanowiono, że będzie się ona opierała na kontaktach między jednostkami stacjonującymi w rejonach przygranicznych, a główny jej ciężar przeniesiony zostanie na niższe szczeble dowodzenia⁴. Do końca 1993 r. kontakty wojskowe sprowadzały się do kurtuazyjnych wizyt przedstawicieli sąsiadujących ze sobą okręgów wojskowych. Współpraca znacznie ożywiła się w drugiej połowie 1994 r. Wynikało to z faktu, że oba państwa weszły do natowskiego programu Partnerstwo dla Pokoju (PdP).

Przełomem w typowej współpracy szkoleniowo-operacyjnej była propozycja utworzenia wspólnej jednostki przeznaczonej do udziału w międzynarodowych operacjach pokojowych i misjach stabilizacyjnych⁵. W kolejnych latach współpraca dwustronna w głównej mierze związana była z procesem formowania wspólnego batalionu. Ograniczone możliwości finansowe partnera ukraińskiego uniemożliwiły przeprowadzenie wszystkich planowanych przedsięwzięć. W pierwszej kolejności realizowano te, które wiązały się z będącym w trakcie formowania wspólnym batalionem. Do najważniejszych co roku należały międzynarodowe ćwiczenia z jego udziałem, w tym przeprowadzane cyklicznie manewry pod kryptonimem „Kozacki Step” i „Tarcza Pokoju”⁶. Kolejne lata nie przyniosły zasadniczych zmian w zakresie współpracy szkoleniowej. Tak jak poprzednio najważniejsze jej elementy realizowane były przez POLUKRBAT oraz nowy element strukturalny, jakim była Wielonarodowa Dywizja Centrum-Południe (WDC-P) sformowana na potrzeby misji stabilizacyjnej w Iraku.

Nowe możliwości w zakresie współpracy szkoleniowej pojawiły się po przemianach na Ukrainie, które miały miejsce na przełomie lat 2013–2014. Strona polska zaangażowała się w program NATO-Ukraine Defence Education Enhancement Program (DEEP-Ukraina). Wysłała tym samym na naprzeciw ukraińskim potrzebom w zakresie szkolenia specjalistycznego. Przyzwolenie polityczne na tego typu działania dały ustalenia szczytu NATO w Newport⁷. W 2015 r. na bazie centrów szkolenia SZ RP przygotowano trzy kursy dla ukraińskich instruktorów, które zaplanowano na czerwiec, wrzesień i październik⁸. Ministerstwo Obrony Ukrainy zadeklarowało, że skieruje na nie około 50 podoficerów. Z planowanych kursów zrealizowano tylko październikowy⁹. Zgodnie z decyzją Ministra Obrony Narodowej z 24 czerwca 2016 r. utworzono Polską Grupę Zadaniową (PGZ), która weszła w skład Wspólnej Międzynarodowej Grupy Szkoleniowej (WMGZ)¹⁰. Polscy instruktorzy od 23 lipca do 24 września 2016 r. prowadzili szkolenie strzeleckie. Zajęcia realizowano na obiektach Międzynarodowego Centrum Operacji Pokojowych i Bezpieczeństwa w Jaworowie¹¹.

Współpraca w ramach programu Partnerstwo dla Pokoju

Idea utworzenia programu zrodziła się pod wpływem coraz częściej zgłaszanych przez państwa subregionu Europy Środkowej i Wschodniej (EŚiW) postulatów oparcia własnego bezpieczeństwa o struktury euroatlantyckie¹². Program zainicjowano w 1994 r. Jego adresatami były nowe demokracje subregionu, zwłaszcza te, które aspirowały do członkostwa w Sojuszu

³ Notatka z wizyty delegacji Ministra Obrony Narodowej na Ukrainie w dn. 1–3.02.1993 r., Archiwum Ministerstwa Obrony Narodowej w Modlinie [dalej: AMON], sygn. 2093/03/27, s. 82–84.

⁴ Notatka z wizyty POW w KOW w dniach 22–24 czerwca 1994 r., AMON, sygn. 1668/2000/7, s. 41–42.

⁵ Chojnowska A. *Stosunki z Ukrainą*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 1996, s. 135.

⁶ Drzewicki A. *Polsko-ukraińska współpraca wojskowa w świetle umów i porozumień dwustronnych*, [w:] *Ze studiów polsko-ukraińskich*, red. M. Wolański, Ł. Leszczenko, Wrocław 2008, s. 233.

⁷ *Polska weźmie udział w szkoleniu ukraińskich podoficerów*, <http://telewizjarepublika.pl/gen-pacek-polska-wezmie-udzial-w-szkoleniu-ukraińskich-podoficerow,17603.html>, dostęp: 2016.07.26.

⁸ *Ukraińscy żołnierze będą szkoleni w Polsce*, <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/15570?t=Ukrajnicy-zolnierze-beda-szkoleni-w-Polsce>, dostęp: 2016.07.26.

⁹ *Szkolenie instruktorów ukraińskich*, http://spwl.wp.mil.pl/pl/1_346.html, dostęp: 2016.07.26.

¹⁰ *Polacy będą szkolić ukraińskich żołnierzy*, <http://www.rp.pl/Sluzby-mundurowe/160719464-Polacy-beda-szkolic-ukraińskich-zolnierzy.html>, dostęp: 2016.07.26.

¹¹ Kowalska-Sendek M. *Polacy z misją szkoleniową na Ukrainie*, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/19999?t=Polacy-z-misja-szkoleniowa-na-Ukrainie>, dostęp: 2016.07.26.

¹² *Notatka nt. inicjatywy „Partnerstwa dla Pokoju”*, Warszawa 8 stycznia 1994 r., Archiwum Rady Ministrów [dalej: ARM], sygn. 2724/1, s. 1–5.

Północnoatlantyckim¹³. Zgodnie z założeniami współpraca w ramach programu miała wzmocnić więzy polityczne i wojskowe z państwami sojuszniczymi¹⁴. Zasadniczym jej celem była poprawa stanu bezpieczeństwa regionu euroatlantyckiego. Osiągnięciu zamierzonego celu miały służyć wspólne szkolenia i ćwiczenia, programy dostosowujące siły zbrojne państw partnerskich do współdziałania z siłami zbrojnymi państw Sojuszu oraz wymiana doświadczeń. Istotnym elementem była także współpraca między poszczególnymi państwami uczestniczącymi w programie.

Formalny udział Polski w PdP rozpoczął się 2 lutego 1994 r., kiedy przyjęła ona *Dokument Ramowy*¹⁵. Szczegóły i zakres współpracy określono w *Dokumencie Prezentacyjnym*¹⁶ przyjętym w Brukseli 25 kwietnia 1994 r. i w *Indywidualnym Programie Partnerstwa*¹⁷, który przedstawiono Sojuszowi 5 lipca 1994 r. Ukraina 8 lutego 1994 r. jako pierwsze państwo z obszaru poradzieckiego podpisała *Dokument Ramowy* programu¹⁸. Władze Ukrainy traktowały program jako czynnik sprzyjający budowie europejskiego systemu bezpieczeństwa oraz płaszczyznę służącą ukraińsko-polskiej współpracy wojskowej¹⁹. Kolejny krok w kierunku faktycznego uczestnictwa w PdP Ukraina wykonała 25 maja 1994 r., wydając *Dokument Prezentacyjny*, w którym określono zakres udziału we wspólnych przedsięwzięciach wojskowych. Partnerstwo stało się istotnym narzędziem w relacjach z Ukrainą²⁰. Przykładem powyższego była podpisana 21 marca 1994 r. przez ministrów spraw zagranicznych *Deklaracja o zasadach kształtowania polsko-ukraińskiego partnerstwa*²¹, która znacząco rozszerzyła dotychczasową współpracę.

Jednym z elementów programu PdP, sprzyjającym rozwojowi dwustronnych kontaktów wojskowych, był realizowany od 1995 r. Proces Planowania i Oceny (PARP)²². Do pierwszej edycji PARP (lata 1995–1996) Polska zgłosiła komponenty ze wszystkich rodzajów sił zbrojnych, w tym polsko-ukraiński batalion sił pokojowych²³. Decyzja ta wpłynęła na zwiększenie zakresu bezpośredniej dwustronnej współpracy wojskowej, lokując jej główny nurt w programie Partnerstwo dla Pokoju. Po dwóch latach funkcjonowania, program okazał się udaną i powszechnie akceptowaną inicjatywą. W związku z tym w 1996 r. podjęto działania zmierzające do dalszego jego rozwoju²⁴. Było to możliwe dzięki porozumieniu o *Statusie Sił PdP – SOFA* (z ang.: Pfp Status of Forces Agreement)²⁵. Umowa uregulowała status prawny sił NATO i państw partnerskich w kontekście realizacji zadań poza własnym terytorium²⁶. Dzięki dynamicznie rozwijającemu się programowi niektóre ćwiczenia z udziałem żołnierzy polskich i ukraińskich stały się przedsięwzięciami cyklicznymi. Idea cykliczności ćwiczenia „Kozacki Step” narodziła się w 1996 r., kiedy po raz pierwszy dwustronne brytyjsko-ukraińskie ćwiczenie organizowane w ramach PdP

¹³ Prystrom J. *Problem bezpieczeństwa państwa w polityce zagranicznej Polski*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 1995, s. 33; *Współpraca NATO z państwami trzecimi*, s. 1, www.msz.gov.pl, dostęp: 2017.05.31.

¹⁴ *Partnerstwo dla Pokoju: Dokument Ramowy*, tłumaczenie robocze, ARM, sygn. 2724/2, s. 1–3; *Dokument Ramowy*, Bruksela, 10–11 stycznia 1994 r., [w:] Wągrowka, M. *Partnerstwo dla Pokoju*, „Studia i Materiały” 1994, nr 8, s. 51–54.

¹⁵ Prystrom J. op. cit., s. 33.

¹⁶ Bądek A. *Udział RP w programie Partnerstwa dla Pokoju w świetle założeń narodowej i sojuszniczej polityki bezpieczeństwa*, praca studyjna, Warszawa-AON 2000, s. 72–77.

¹⁷ *Indywidualny Program Partnerstwa pomiędzy Rzeczypospolitą Polską i NATO*, Warszawa-Bruksela, 5 lipca 1994 r., [w:] Wągrowka M. op. cit., s. 71–74.

¹⁸ *Stosunki Ukraina-NATO do 2002 roku*, www.stosunki-miedzynarodowe.pl, dostęp: 2017.05.31.

¹⁹ *Sprawozdanie z pobytu oficjalnej delegacji Ministerstwa Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej na Ukrainie w dniach 6–8 kwietnia 1994 r.*, AMON, sygn. 1830/01/40, s. 131.

²⁰ *Polityka partnerska NATO*, [w:] *Współpraca międzynarodowa*, ww.mon.gov.pl, dostęp: 2017.04.15.

²¹ *Całka M.* Stosunki z Ukrainą, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 1995, s. 120.

²² Świetlicki, B. P. Włodarski, *Drugi rok współpracy w ramach Partnerstwa dla Pokoju*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 1996, s. 94–97.

²³ *Rozwój polityczno-wojskowych stosunków Polski z NATO*, [w:] *NATO w polityce bezpieczeństwa Polski*, „Przegląd Środkowoeuropejski” 1998, nr 22, roz. 2, s. 4, www.medianet.pl, dostęp: 2017.05.31.

²⁴ *Notatka na temat umocnienia Partnerstwa dla Pokoju*, Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego MON, AMON, sygn. 1799/01/18, s. 480–483.

²⁵ *Umowa między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego a innymi państwami uczestniczącymi w Partnerstwie dla Pokoju, dotycząca statusu ich sił zbrojnych, oraz jej Protokół dodatkowy*, sporządzone w Brukseli dnia 19 czerwca 1995 r., Dz.U. RP 1998, nr 97, poz. 605.

²⁶ Świetlicki B. P. Włodarski, op. cit., s. 95–96.

przeprowadzono w układzie trójstronnym z udziałem polskiego pododdziału. Celem szkolenia było przygotowanie wojskowych komponentów narodowych do działania w strukturze wielonarodowej podczas misji pokojowych oraz zebranie doświadczeń związanych z możliwością prowadzenia wielonarodowych ćwiczeń poligonowych. Drugim wspólnym ćwiczeniem o charakterze cyklicznym było ćwiczenie „Tarcza Pokoju”. W odróżnieniu od serii ćwiczeń „Kozacki Step” ćwiczenie to od 1996 r. miało charakter otwarty.

Polsko-ukraiński batalion sił pokojowych

Wizja udziału w operacjach pokojowych z żołnierzami państw NATO i możliwość dwustronnej współpracy w ramach programu PdP przyczyniły się do rozpoczęcia polsko-ukraińskich rozmów dotyczących sformowania wspólnego pododdziału. Wola polityczna obu stron, a zwłaszcza bezpośrednio zaangażowanie w przedsięwzięcie prezydentów, przyspieszyły proces jego formowania. Od listopada 1995 r. ruszyły robocze rozmowy delegacji wojskowych²⁷. Przedłużający się proces formowania nie przeszkodził w podjęciu szkolenia pododdziałów i żołnierzy wydzielonych do składu batalionu²⁸. Prawno-międzynarodową podstawą formowania POLUKRBAT była dwustronna *Umowa z 26 listopada 1997 r. w sprawie utworzenia wspólnej jednostki wojskowej*²⁹. Proces formowania batalionu, będący programem pilotażowym, od początku budził wiele wątpliwości natury formalno-prawnej. Do kwietnia 1998 r. zakończono formowanie polskiej części pododdziału³⁰. W następnym roku POLUKRBAT osiągnął gotowość operacyjną³¹. Pododdział sformowano na bazie: w części polskiej 4 bz z 14 BPanc. z Przemyśla, a w części ukraińskiej 208 bz z 310 pz (24 Żelazna DZ) z Jaworowa. Siedzibą dowództwa był Przemyśl. Zgodnie z etatem Polska wydzieliła: dowództwo, sztab, dwie kompanie zmechanizowane, kompanię dowodzenia i kompanię logistyczną. Ukraińcy wydzieliли: personel do sztabu, dwie kompanie zmechanizowane oraz elementy składowe do kompanii dowodzenia i logistycznej. Łączny etat batalionu wynosił 753 żołnierzy, w tym 192 zawodowych i 561 służby zasadniczej. Ukraińcom przypadły 363 stanowiska, w tym 94 dla żołnierzy zawodowych (48 oficerów, 26 chorążych, 20 podoficerów). Językiem służbowym był język angielski.

Batalion, jako formalnie wspólna jednostka, po raz pierwszy wziął udział w manewrach pk. „Tarcza Pokoju 98” na poligonie w Jaworowie³². Praktycznemu działaniu nie przeszkodził fakt, że strony nie ratyfikowały wówczas jeszcze *Umowy w sprawie utworzenia wspólnej jednostki*³³. Do kwestii tej odniosła się w 1999 r. Rada Ministrów RP w *Uchwale Nr 17/99*³⁴. Wyrażono zgodę na ratyfikację dokumentu przez Prezydenta RP w trybie niewymagającym uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie. Prezydent ratyfikował dokument 20 kwietnia 1999 r., a 6 kwietnia 2000 r. uczyniła to Rada Najwyższa Ukrainy³⁵. Polsko-ukraiński pododdział pod względem wyszkolenia oraz, co w przypadku tej inicjatywy było równie ważne, pod względem politycznym cieszył się uznaniem przełożonych i znacznym zainteresowaniem medialnym. W okresie funkcjonowania otrzymał kilka

²⁷ *Stan prac nad polsko-ukraińskim batalionem do misji pokojowych ONZ*, Załącznik do pisma Szefa Oddziału Kontaktów Zagranicznych SG z 26 marca 1996 r. w sprawie informacji nt. polsko-ukraińskiego batalionu do misji pokojowych ONZ, AMON, sygn. 2027/03/6, s. 43–45.

²⁸ *Tezy na spotkanie ministrów obrony Polski i Ukrainy w dniach 26–28 listopada 1997 r. w Warszawie*, Pion Wiceministra Obrony Narodowej RP ds. Polityki Obronnej, AMON, sygn. 2111/03/17, s. 90.

²⁹ *Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą w sprawie utworzenia wspólnej jednostki wojskowej do udziału w międzynarodowych operacjach pokojowych i humanitarnych pod egidą międzynarodowych organizacji podpisana w Warszawie w dniu 26 listopada 1997 r.*, Dz.U. RP 2003 nr 78, poz. 692.

³⁰ *PKW w składzie polsko-ukraińskiego batalionu w siłach międzynarodowych w Kosowie*, PKW Kosowo 26 września 2000 r., DWSZ MON, niepubl.

³¹ Drzewicki A. *Stosunki z Ukrainą w sferze bezpieczeństwa: polski punkt widzenia*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 17, s. 160.

³² *Kronika stosunków międzynarodowych Polski. Ukraina*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 1999, s. 318.

³³ Cieślak M. *Stosunki z Ukrainą*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 1999, s. 180.

³⁴ *Uchwała Nr 17/99 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 1999 r. w sprawie ratyfikacji Umowy międzynarodowej między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą w sprawie utworzenia wspólnej jednostki wojskowej do udziału w międzynarodowych operacjach pokojowych i humanitarnych pod egidą międzynarodowych organizacji*, DWSZ MON, niepubl.

³⁵ *Polsko-Ukraiński Batalion Sił Pokojowych*, www.mon.gov.pl, dostęp: 2016.10.07.

wyróżnień i honorowych tytułów³⁶. W 2010 r., ze względu na wyczerpanie możliwości współpracy w dotychczasowej formie oraz potrzebę jej strukturalnego rozszerzenia rozformowano polską część batalionu³⁷.

Litewsko-polsko-ukraińska brygada wielonarodowa

Kolejnym etapem współpracy wojskowej z Ukrainą miało być sformowanie litewsko-polsko-ukraińskiego batalionu sił pokojowych. Polityczną inicjatywę utworzenia tej jednostki wysunęła w 2005 r. Litwa³⁸. Jesienią 2008 r. ministrowie obrony podjęli decyzję o zwiększeniu potencjału bojowego planowanej jednostki do poziomu brygady. Zmiana koncepcji skutkowałą wstrzymaniem w grudniu 2008 r. prac nad tworzeniem batalionu i podjęciem działań zmierzających do sformowania trójnarodowej brygady³⁹. Prace koncepcyjne realizowane w 2009 r. doprowadziły do wstępnego określenia strukturalno-funkcjonalnej formuły brygady⁴⁰. Na początku drugiej połowy roku resort obrony narodowej opracował *Koncepcję utworzenia Brygady Litewsko – Polsko – Ukraińskiej (LITPOLUKRBRIG)* i przesłał ją zainteresowanym stronom do uzgodnienia⁴¹. Nazwę jednostki traktowano jako tymczasową ze względu na otwartą formułę członkostwa. List intencyjny w sprawie jej utworzenia podpisano 16 listopada 2009 r. w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli⁴². Przystępując do prac związanych z tworzeniem brygady, przyjęto, że przedmiotem jej działań będą operacje pokojowe pod auspicjami organizacji międzynarodowych, a w szczególności: ONZ, NATO i UE. Ponadto będzie ona mogła działać w ramach tymczasowych koalicji w zgodzie z zapisami karty Narodów Zjednoczonych. Minister Obrony Narodowej RP 10 lutego 2010 r. podpisał decyzję o utworzeniu polskiej części Dowództwa Wielonarodowej Brygady oraz polskiej części brygadowego batalionu dowodzenia⁴³. Brygada miała osiągnąć zdolność do działania w 2013 r. Po wyborach prezydenckich na Ukrainie w 2010 r. działania związane z formowaniem trójstronnej brygady przybrały w znacznym stopniu charakter deklaracyjny.

W 2014 r. nowe ukraińskie władze zintensyfikowały starania mające na celu utworzenie wspólnej jednostki. Ministrowie obrony 19 września 2014 r. podpisali *Umowę o utworzeniu wspólnej trójnarodowej brygady*. Zgodnie z nią jest ona, zdolną do przerwania i samodzielnego prowadzenia działań militarnych lub współuczestniczenia w nich, wielonarodową jednostką o operacyjnych zdolnościach brygady ogólnowojskowej. Ostatnim formalno-prawnym etapem na drodze do sformowania LITPOLUKRBRYG było resortowe porozumienie techniczne podpisane 24 lipca 2015 r. we Lwowie⁴⁴. W porozumieniu doprecyzowano szczegóły związane z funkcjonowaniem jednostki⁴⁵. Umawiające się strony zobowiązały się do opracowania Wspólnego Oświadczenia Wymagań, w którym określono katalog zdolności wojskowych Dowództwa Brygady, jej strukturę oraz podporządkowane komponenty narodowe.

³⁶ A. Szumski, *Polsko-ukraińska współpraca wojskowa na przykładzie Polsko-Ukraińskiego Batalionu Sił Pokojowych (POLUKRBAT)*, [w:] *Ze studiów polsko-ukraińskich*, red. M. Wolański, Ł. Leszczenko, Wrocław 2008, s. 288.

³⁷ *21 Brygada Strzelców Podhalańskich*, www.21bsp.wp.mil.pl, dostęp: 2016.10.03.

³⁸ *Informacja nt. tworzenia litewsko-polsko-ukraińskiego batalionu (LITPOLUKRBAT)*, Warszawa 12 grudnia 2007 r., DWSZ MON, niepubl.

³⁹ *Pismo Szefa Zarządu Planowania Operacyjnego P-3 w sprawie współpracy wojskowej w ramach państw Grupy Wyszehradzkiej oraz z Ukrainą*, Warszawa 15 czerwca 2010 r., AMON, sygn. 2399/09/58, s. 49.

⁴⁰ *Brygada Litewsko – Polsko – Ukraińska (LITPOLUKRBRIG)*, Załącznik do *Pisma Zastępcy Dyrektora Sekretariatu Ministra Obrony Narodowej w sprawie materiałów na Konsultacje Wysokiego Szczebla NATO – Ukraina oraz spotkania Ministrów Obrony UE w formule GAERC (Bruksela, 16–17 listopada br.) z dnia 29 października 2009 r.*, DWSZ MON, niepubl.

⁴¹ *Projekt koncepcji utworzenia brygady litewsko-polsko-ukraińskiej*, Pismo I Zastępcy Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 4 czerwca 2009 r., DWSZ MON, niepubl.

⁴² Adamski Ł. *Polityka Polski wobec Ukrainy*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 2010, s. 160.

⁴³ *Wielonarodowa Brygada (cz. polska)*, <http://wb.wp.mil.pl/pl/79.html>, dostęp: 2016.07.22.

⁴⁴ *Porozumienie techniczne między Ministerstwem Obrony Narodowej Republiki Litewskiej, Ministrem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Ministerstwem Obrony Ukrainy w sprawie szczegółowych aspektów funkcjonowania wspólnej jednostki wojskowej i jej dowództwa, sporządzone we Lwowie dnia 24 lipca 2015 r.*, Dz.U. RP 2015, nr 0, poz. 1291.

⁴⁵ *Wspólna brygada Polski, Litwy i Ukrainy coraz bliżej powstania*, <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/16681?t=Wspolna-brygada-Polski-Litwy-i-Ukrainy-coraz-blizej-powstania>, dostęp: 2016.07.25.

Ministrowie obrony Litwy, Polski i Ukrainy 25 stycznia 2016 r. wzięli udział w oficjalnej ceremonii rozpoczęcia funkcjonowania Wielonarodowej Brygady LITPOLUKRGRIG w Lublinie⁴⁶. Brygada osiągnęła wstępną gotowość operacyjną 25 stycznia 2016 r., a pełną na początku 2017 r. Komponenty narodowe wchodzące w jej skład stacjonują w miejscach stałej dyslokacji i mogą być doraźnie przetrucane, w części lub w całości, w celu odbycia wspólnych ćwiczeń lub misji pokojowej. Brygada pod względem strukturalnym składa się z międzynarodowego dowództwa i batalionu dowodzenia oraz pododdziałów narodowych i personelu wydzielanego do brygadowych jednostek specjalnego przeznaczenia⁴⁷. Dowództwo zorganizowane jest zgodnie ze standardami NATO. Na potrzeby jednostki strony wydzieluły: batalion ułanów im. księżnej Birutė (Litwa), 5. batalion strzelców podhalańskich (Polska), 14. dywizjon artylerii samobieżnej (Polska), 21. dywizjon artylerii przeciwlotniczej (Polska), 21. batalion logistyczny (Polska), 16. batalion saperów (Polska) oraz 1. batalion powietrzno-manewrowy (Ukraina). W strukturze znajdują się także pododdziały specjalistyczne. Nadrzędnym zadaniem, do którego przygotowuje się Brygada jest prowadzenie operacji wsparcia pokoju lub operacji reagowania kryzysowego⁴⁸.

POLUKRBAT KFOR

Po raz pierwszy do sformowania wspólnej polsko-ukraińskiej jednostki w ramach struktur realizujących misje pokojowe doszło w Kosowie. Na jego terytorium, w sektorze wschodnim (amerykańskim), od czerwca 1999 r. stacjonowała Polska Jednostka Wojskowa (PJW). Była częścią składową sił Kosovo Force (KFOR) działających pod auspicjami NATO⁴⁹. Od listopada 1999 r. w rejonie odpowiedzialności PJW KFOR do realizacji zadań mandatowych przystąpiła 37 ukraińska kompania piechoty licząca 108 żołnierzy⁵⁰. Pododdział pod względem operacyjnym podporządkowano dowódcy polskiego kontyngentu. Długookresowy charakter operacji dał możliwość praktycznego wykorzystania do działań formuły wspólnego batalionu⁵¹. Przedsięwzięcia strukturalno-organizacyjne związane z wydzieleniem kontyngentów narodowych trwały do końca pierwszej połowy 2000 r. W trakcie roboczego spotkania 22 marca 2000 r. w Rzeszowie ministrowie obrony podpisali *Memorandum w sprawie rozszerzenia współpracy w zakresie udziału w międzynarodowych misjach pokojowych*⁵². Uzgodnienia w nim zawarte stały się obowiązujące po wejściu w życie, podpisanego 7 czerwca 2000 r., porozumienia technicznego. Zgodnie z ustaleniami z Rzeszowa kontyngent polski liczył 533, a ukraiński 267 żołnierzy. Przemieszczanie kontyngentów narodowych do rejonu misji strony zrealizowały we własnym zakresie. Kontyngenty do czasu wejścia do rejonu operacyjnego przeznaczenia były podporządkowane dowództwu natowskiemu. W rejonie misji dowodzenie nad kontyngentem ukraińskim przejmował wyznaczony przez stronę polską dowódca batalionu, a strona ukraińska wyznaczyła zastępcę. Zabezpieczenie logistyczne realizowano siłami i środkami narodowymi.

Batalion utworzony na bazie odrębnych kontyngentów narodowych wszedł do działania w połowie lipca 2000 r. Zluzował pododdziały 6 BDSz wsparte komponentem ukraińskim⁵³. Oprócz żołnierzy polskich i ukraińskich w jego skład wszedł pluton litewski. Wspólna jednostka składająca się z 3 kontyngentów narodowych przyjęła oficjalną nazwę polsko-ukraiński batalion KFOR (POLUKRBAT KFOR). Po scaleniu batalion liczył łącznie 767 żołnierzy, w tym: 488 Polaków, 249 Ukraińców i 30 Litwinów. Na rzecz batalionu działały Narodowe Elementy Wsparcia w

⁴⁶ *Brygada międzynarodowa sygnałem dla wszystkich*, <http://lublin.gosc.pl/doc/2943542.Brygada-miedzynarodowa-sygnalem-dla-wszystkich>, dostęp: 2016.07.25.

⁴⁷ *LITPOLBRIG. Historia*, <http://litpolukrbrig.wp.mil.pl/pl/111.html>, dostęp: 2016.07.25.

⁴⁸ *LITPOLUKRBRIG. Szkolenie*, <http://litpolukrbrig.wp.mil.pl/pl/110.html>, dostęp: 2016.07.25.

⁴⁹ *Kochanowski F. Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych w latach dziewięćdziesiątych*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 2000, s. 307.

⁵⁰ *Szmyd Z. Stosunki z Ukrainą*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 2000, s. 187.

⁵¹ *Meszka A. Stosunki polsko-ukraińskie w latach 1989–2004*, s. 10; www.stosunki-miedzynarodowe.pl, dostęp: 2017.06.13.

⁵² *MEMORANDUM w sprawie rozszerzenia współpracy między Ministerstwem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Ministrem Obrony Ukrainy w zakresie udziału w międzynarodowych misjach pokojowych*, Załącznik do Pisma Dyrektora Sekretariatu MON, Warszawa dnia 10 kwietnia 2000 r., DWSZ MON, niepubl.

⁵³ *Nawrot M. Udział Polski w Pakcie Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 2001, s. 157–158.

składzie polski – 52 i ukraiński – 21 żołnierzy. Ponadto 15 żołnierzy wydzielono do Kwatery Głównej KFOR. Wspólna jednostka wchodziła w skład Wielonarodowej Brygady Wschód (MNB-E) przekształconej w 2005 r. w Wielonarodowe Siły Zadaniowe – Wschód (WSZ-W). POLUKRBAT KFOR rozmieszczono we wschodnim sektorze i przydzielono strefę odpowiedzialności obejmującą okolice miejscowości Strpce, Kacanik, Drajoovice, Globocica i Užewaca⁵⁴. Batalion szybko zyskał uznanie przełożonych. Doceniono wyszkolenie bojowe żołnierzy oraz ich zdyscyplinowanie, zaangażowanie i umiejętność współdziałania w wymiarze wielonarodowym.

Stabilizująca się z roku na rok sytuacja w Kosowie pozwoliła na stopniowe zmniejszanie stanu osobowego misji. Perspektywicznie dążono do zmiany jej charakteru. Planowano zrezygnować z działań stabilizacyjnych w ramach operacji wsparcia pokoju na rzecz misji doradczo-szkoleniowej, której celem byłoby szkolenie miejscowych sił policyjnych oraz wspomaganie lokalnych władz w działaniach na rzecz odbudowy i rozwoju. Podjęcie decyzji łączono z ostatecznym określeniem statusu Kosowa. Pod koniec 2007 r. w POLUKRBAT KFOR służyło 295 polskich i 179 ukraińskich żołnierzy⁵⁵. Poprawa stanu bezpieczeństwa w Kosowie i w całym regionie Bałkanów skłoniła w połowie 2009 r. ministrów obrony państw NATO do podjęcia decyzji o rozpoczęciu stopniowej redukcji sił KFOR⁵⁶. Miała ona trwać do osiągnięcia tzw. *obecności odstraszającej*. Powyższe zmiany strukturalne przekreśliły sens dalszego funkcjonowania wspólnego batalionu⁵⁷.

Wielonarodowa Dywizja Centrum-Południe

Drugim, równie ważnym wspólnym przedsięwzięciem realizowanym w ramach misji poza granicami był udział obu państw w międzynarodowej operacji stabilizacyjnej w Iraku. Żołnierze polscy i ukraińscy współdziałali tam w latach 2003–2005 w pięciu kolejnych zmianach Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe (WDC-P). W połowie kwietnia 2003 r. Stany Zjednoczone wystąpiły z propozycją, aby Polska przejęła odpowiedzialność za jedną ze stref, na jakie podzielono Irak. Przejęcie strefy związane było ze sformowaniem wielonarodowej dywizji z wiodącą rolą Polski. Wraz z decyzją polityczną ruszyły prace koncepcyjno-planistyczne i negocjacje międzynarodowe związane z wydzieleniem sił i środków. Równoległe z tworzeniem dowództwa toczyły się rozmowy związane z wydzieleniem komponentów narodowych mających wchodzić w skład dywizji. W trakcie spotkania w Warszawie w maju 2003 r., poszczególne państwa zadeklarowały wydzielenie kontyngentów narodowych w następującym składzie liczebnym: Polska – 2 200, Ukraina – około 2 000, Fidzi – wstępnie 700, Bułgaria – do 500, Honduras – 360, Filipiny – 300, Dominikana 250 oraz Słowacja – 75 żołnierzy⁵⁸. Ponadto chęć skierowania oficerów do dowództwa dywizji zgłosiły: Hiszpania – do 30, Dania i Węgry – po 10, Holandia – 3, Ukraina – 2 oraz Bułgaria – 1. Po polsko-hiszpańskich konsultacjach na szczepku ministrów obrony w czerwcu 2003 r. strona hiszpańska zobowiązała się wydzielić komponent w sile 1 300 żołnierzy. Dodatkowe uzgodnienia techniczne z Hiszpanią zakończyły proces generowania sił. Narodowe komponenty zgłosiło 20 państw, a 5 kolejnych wydzieliło oficerów do sztabu⁵⁹. Największe liczebnie siły wystawiły: Polska, Ukraina i Hiszpania. Na ich bazie utworzono trzy brygadowe grupy bojowe (BGB): 1 BGB – polska, 2 BGB – ukraińska i 3 BGB – hiszpańska. Pod względem proporcjonalnym liczebny wkład tych państw stanowił około 63 % ogółu żołnierzy.

⁵⁴ Drzewicki A. *Polsko-ukraińska współpraca...*, s. 240.

⁵⁵ *Informacja na temat przedsięwzięć realizowanych ze stroną ukraińską w 2007 roku w ramach działalności kompetencyjnej Zarządu Planowania Operacyjnego – P3*, Załącznik nr 1 do pisma Szefa Zarządu Operacyjnego P3 z 18 kwietnia 2008 r. w sprawie: *Przygotowania materiałów informacyjnych na spotkanie z Szefem Sztabu Głównego SZ Ukrainy*, AMON, sygn. 2840/11/7, s. 22–23.

⁵⁶ *Informacja nt. Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Siłach Międzynarodowych w Kosowie (PKW KFOR)*, Warszawa, 12 stycznia 2011 r., DWSZ MON, niepubl.

⁵⁷ *Pismo Dowódcy Operacyjnego Sił Zbrojnych w sprawie dalszego udziału SZ RP w misji w Kosowie*, Warszawa 21 stycznia 2010 r., DWSZ MON, niepubl.

⁵⁸ *Przygotowanie operacji*, www.pkwirak.wp.mil.pl, dostęp: 2016.11.05.

⁵⁹ *Polski Kontyngent Wojskowy w Iraku 2003–2008*, „Kronika Wojska Polskiego”, Warszawa 2011, s. 24.

Żołnierze ukraińscy wykonywali zadania w Iraku w nieco dłuższym, siedmio-miesięcznym cyklu. W trakcie pięciu zmian WDC-P Ukraińcy rotowali się czterokrotnie⁶⁰. Trzon kontyngentów stanowiły samodzielne brygady zmechanizowane (SBZ), a pod koniec obecności mniejsza liczebnie 81 Grupa Taktyczna (81 GT). Polsko-ukraińska współpraca w ramach WDC-P rozpoczęła się od I zmiany, do której strony wydzieliły odpowiednio 2 389 i 1 640 żołnierzy⁶¹. Zakończyło ją wycofanie kontyngentu ukraińskiego w trakcie polskiej V zmiany, w której służbę pełniło 1 463 żołnierzy polskich i ok. 890 ukraińskich⁶². Pod względem liczebnego zaangażowania Ukraina wydzieliła drugi co do wielkości kontyngent narodowy, na bazie którego sformowano 2. BGB (w ostatniej ukraińskiej zmianie 81 GT). W trakcie pięciu kolejnych zmian Ukraińcy kontrolowali prowincję Wasit. Współpraca polskich i ukraińskich żołnierzy na szczeblu taktycznym dobiegła końca 19 grudnia 2005 r., kiedy służbę w WDC-P zakończył kontyngent ukraiński⁶³.

Współpraca wojskowo-techniczna

Polsko-ukraińska współpraca wojskowo-techniczna została zapoczątkowana tuż po uzyskaniu niepodległości przez Ukrainę. Początkowo sprowadzała się jedynie do utrzymania dotychczasowych, poukładowych (Układ Warszawski) więzi kooperacyjnych między zakładami wykonującymi remonty uzbrojenia i sprzętu wojskowego⁶⁴. Pierwsze rozmowy dotyczące rozszerzenia współpracy wojskowo-technicznej miały miejsce w styczniu 1992 r. W ich wyniku możliwa była dalsza dwustronna współpraca przedsiębiorstw remontowo-produkcyjnych⁶⁵. Na mocy porozumienia o współpracy wojskowej podpisanego przez ministrów obrony w marcu 1993 r., podmiotami realizującymi kontakty ze strony polskiej były zainteresowane przedsiębiorstwa lub organy handlowe negocjujące treść konkretnej umowy⁶⁶. Pion Uzbrojenia i Infrastruktury MON podejmował działania zmierzające do rozszerzenia współpracy technicznej⁶⁷. Powyższe starania nie spotkały się z większym zainteresowaniem partnera ukraińskiego. Na niezmiennym od początku lat 90. XX w. poziomie realizowano remonty i zaopatrywanie w techniczne środki materiałowe. Ponowną próbę ożywienia kontaktów podjęto pod koniec pierwszej dekady XXI w. Po spotkaniu ministrów we wrześniu 2010 r. Pion Uzbrojenia i Modernizacji MON po raz kolejny wystosował zaproszenie do ekspertów ukraińskich⁶⁸. Ostatecznie strona ukraińska zrezygnowała z udziału w powyższym przedsięwzięciu. Ukraina, mimo stosunkowo liczebnej armii oraz znaczącego potencjału przemysłowo-obronnego, nie należała do czołowych odbiorców produktów polskiego sektora zbrojeniowego. W 2010 r. była na 49 pozycji wśród państw importujących z Polski uzbrojenie⁶⁹. Należy przy tym zaznaczyć, że towarem eksportowym nie był sprzęt stricte bojowy, lecz w większości osprzęt i podzespoły do statków powietrznych. Zmiana podejścia do kwestii współpracy wojskowo-technicznej nastąpiła po 2013 r. Przyczynił się do tego konflikt zbrojny na wschodzie Ukrainy i rosyjskie embargo na ukraińską produkcję zbrojeniową. W związku z tym ukraińskie firmy sektora obronnego coraz częściej inicjują działania na rzecz zwiększenia dwustronnej współpracy technicznej.

Zakończenie

Współpraca wojskowa SZ RP i Ukrainy w założeniach miała stanowić ważny element wzajemnych kontaktów międzypaństwowych. Polityczne deklaracje i ciągle podkreślana wola współpracy nie przełożyły się jednak w pełni na praktyczne działania. W wymiarze praktycznym jej

⁶⁰ Kolasiński M. *Udział Ukrainy w stabilizacji postsaddamskiego Iraku*, [w:] *Stosunki polsko-ukraińskie. Wojna i współczesność*, red. J. Marszałek-Kawa, Z. Karpus, Toruń 2008, s. 259–261.

⁶¹ *Polski Kontyngent Wojskowy...*, s. 26.

⁶² Lenart P. *Zaangażowanie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacji stabilizacyjnej w Iraku w latach 2003–2008*, „Zeszyty Naukowe AON” 2008, nr 3A, s. 78.

⁶³ *Polski Kontyngent Wojskowy...*, s. 203.

⁶⁴ Współpraca wojskowa między Polską a Ukrainą, AMON, sygn. 1668/00/7, s. 39.

⁶⁵ Współpraca resortów obrony RP i Ukrainy, AMON, sygn. 2027/03/49, s. 439–440.

⁶⁶ *Pismo Dyrektora Departamentu Dostaw Uzbrojenia i Sprzętu Wojskowego w sprawie wizyty ministra obrony Ukrainy*, Warszawa 12 listopada 1997 r., AMON, sygn. 2111/03/17, s. 96; Notatka dotycząca współpracy wojskowej z Ukrainą, AMON, sygn. 2093/03/27, s. 103.

⁶⁷ Współpraca wojskowa Polski i Ukrainy, AMON, sygn. 2093/03/57, s. 360.

⁶⁸ Wizyta Ministra Obrony Ukrainy, <http://archiwalny.mon.gov.pl/pl/artukul/9898>, dostęp: 2016.07.26.

⁶⁹ Sulima-Kotarska E. (red.), *Eksport uzbrojenia i sprzętu wojskowego z Polski. Raport za rok 2010*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2011, s. 24.

zasadnicza część związana była z realizacją zadań w ramach: programu PdP, wspólnych jednostek wojskowych, przygotowania kolejnych zmian na potrzeby sił KFOR w Kosowie oraz szkolenia narodowych kontyngentów na potrzeby misji pokojowych (Kosowo i Irak). Poza wymienionymi przypadkami nie przybrała szerszego zakresu. Ponadto strona ukraińska nie potrafiła jednoznacznie określić swoich strategicznych potrzeb szkoleniowych oraz restrukturyzacyjnych w zakresie dostosowania sił zbrojnych do standardów międzynarodowych. Program PdP umożliwił Polsce i Ukrainie zwiększenie ilości sił i środków zaangażowanych w realizację przedsięwzięć szkoleniowo-operacyjnych.

Perspektywa wejścia do NATO oraz program PdP przyczyniły się do powstawania pododdziałów wielonarodowych, w tym z udziałem Ukrainy. Wola polityczna i determinacja najwyższych organów władzy państwowej stały się czynnikiem, który wpłynął na przezwyciężenie trudności natury formalno-prawnych związanych z bezpośrednią współpracą wojskową. Sformowanie, a następnie szkolenie wspólnego batalionu w oparciu o procedury natowskie, dostarczyło doświadczeń niezbędnych do dalszego reformowania sił zbrojnych obu państw. Sukces polityczny związany z utworzeniem i funkcjonowaniem POLUKRBAT oraz wysoka ocena jego przydatności przyczyniły się do rozszerzenia tej formy współpracy.

Polska i Ukraina do 2000 r. uczestniczyły samodzielnie w misjach pokojowych pod auspicjami organizacji międzynarodowych. Od 2000 r. misje pokojowe i stabilizacyjne stały się jednym z ważniejszych kierunków ich współpracy o charakterze wojskowym. Świadczyły o tym siły i środki wydzielone przez oba państwa. Uwagę, jaką przywiązywali partnerzy do współpracy w tej dziedzinie, podkreśliła decyzja o utworzeniu wspólnych struktur wojskowych przeznaczonych do realizacji tego celu. Współdziałanie polskich i ukraińskich pododdziałów miało charakter długoterminowy, a poziom realizowanych przez nie zadań spotkał się z uznaniem i wysoką oceną wystawioną przez przełożonych. Ukraińska obecność w siłach KFOR w Kosowie i w siłach stabilizacyjnych w Iraku przyczyniła się do budowy pozytywnego wizerunku tego państwa.

Współpraca wojskowo-techniczna między Polską a Ukrainą nie stanowi istotnego elementu kontaktów dwustronnych. W głównej mierze sprowadza się jedynie do bieżących remontów i zakupu części zamiennych. Cechą charakterystyczną tej dziedziny jest bardzo wysoki poziom deklaratywności. Deklaracje oraz określane każdorazowo na szczeblu politycznym obszary współpracy nie ząbębiały się ze strategicznymi potrzebami stron. Budżety obronne i potrzeba sytuowania zamówień w przemyśle krajowym, który w większości przypadków dysponuje odpowiednim potencjałem i możliwościami produkcyjno-remontowymi, nie sprzyjają rozszerzeniu jej zakresu. Współpraca wojskowo-techniczna jest jednym ze słabszych obszarów kontaktów wojskowych z Ukrainą.

REFERENCES

1. 21 Brygada Strzelców Podhalańskich. Retrieved from www.21bsp.wp.mil.pl.
2. Adamski Ł. (2010) Polityka Polski wobec Ukrainy, *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Policy*. [in Polish].
3. Bądek A. (2000) *Udział RP w programie Partnerstwa dla Pokoju w świetle założeń narodowej i sojuszniczej polityki bezpieczeństwa*. Warszawa : AON. [in Polish].
4. Brygada międzynarodowa sygnałem dla wszystkich. Retrieved from <http://lublin.gosc.pl/doc/2943542.Brygada-miedzynarodowa-sygnalem-dla-wszystkich>.
5. Całka, M. (1995). Stosunki z Ukrainą. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Policy*. [in Polish].
6. Chojnowska A. (1996). Stosunki z Ukrainą. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Policy*. [in Polish].
7. Cieślik M. (1999). Stosunki z Ukrainą. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Policy*. [in Polish].
8. (1994) Dokument Ramowy, Bruksela, 10–11 stycznia 1994 r. In M. Wągrowka. *Partnerstwo dla Pokoju. Studia i Materiały – Studies and Materials*. 1994, 8. [in Polish].
9. Drzewicki A. (2008). Polsko-ukraińska współpraca wojskowa w świetle umów i porozumień dwustronnych [Polish-Ukrainian military cooperation in the light of bilateral agreements and arrangements]. (M. Wolański, Ł. Leszczenko) *Ze studiów polsko-ukraińskich*. Wrocław. [in Polish].
10. Drzewicki A. (2011). Stosunki z Ukrainą w sferze bezpieczeństwa: polski punkt widzenia. *Bezpieczeństwo Narodowe – National security*, 17. [in Polish].

11. Gotowała J. (2006). Irak 2006 – osłona młodej demokracji. Abstracts of Papers'06: *Materiał z konferencji naukowej*. Warszawa. [in Polish].
12. Gotowała J. (2004). Trudna stabilizacja. Abstracts of Papers'04: *Materiał z konferencji naukowej zorganizowanej z inicjatywy i pod patronatem Ministra Obrony Narodowej*. Warszawa. [in Polish].
13. (1994) Indywidualny Program Partnerstwa pomiędzy Rzeczpospolitą Polską i NATO, Warszawa-Bruksela, 5 lipca 1994 r. In M. Wągrowka. *Partnerstwo dla Pokoju. Studia i Materiały*, 8. [in Polish].
14. Kaczmarek, J. (1997). *NATO-Polska 2000*. Wrocław. [in Polish].
15. Kochanowski, F. (2000). Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych w latach dziewięćdziesiątych. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Policy*. [in Polish].
16. Kolasinski, M. (2008). Udział Ukrainy w stabilizacji postsaddamskiego Iraku. In J. Marszałek-Kawa Z. Karpus. *Stosunki polsko-ukraińskie. Wojna i współczesność*. Toruń. [in Polish].
17. Kowalska-Sendek, M. Polacy z misją szkoleniową na Ukrainie. Retrieved from <http://polskazbrojna.pl/home/articleshow/19999?t=Polacy-z-misja-szkoleniowa-na-Ukrainie>. [in Polish].
18. (1999) Kronika stosunków międzynarodowych Polski. Ukraina. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Policy*. [in Polish].
19. Lenart P. (2008). Zaangażowanie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacji stabilizacyjnej w Iraku w latach 2003–2008, *Zeszyty Naukowe AON – AON Scientific Notebooks*, 3A. [in Polish].
20. LITPOLBRIG. Historia. Retrieved from <http://litpolukrbrig.wp.mil.pl/pl/111.html>. [in Polish].
21. LITPOLUKRBRIG. Szkolenie. Retrieved from <http://litpolukrbrig.wp.mil.pl/pl/110.html>.
22. Małewicz, P. (2008). *Polska polityka wschodnia 1989–1991*, Toruń. [in Polish].
23. Meszka, A. Stosunki polsko-ukraińskie w latach 1989–2004. Retrieved from www.stosunki-miedzynarodowe.pl. [in Polish].
24. Nawrot M. (2001). Udział Polski w Pakcie Stabilności dla Europy Południowo-Wschodniej, *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Polic*. [in Polish].
25. Polacy będą szkolić ukraińskich żołnierzy. Retrieved from <http://www.rp.pl/Sluzby-mundurowe/160719464-Polacy-beda-szkolic-ukrainskich-zolnierzy.html>. [in Polish].
26. Polityka partnerska NATO. In *Współpraca międzynarodowa*. Retrieved from ww.mon.gov.pl.
27. Polska weźmie udział w szkoleniu ukraińskich podoficerów. Retrieved from <http://telewizjarepublika.pl/genpacek-polska-wezmie-udzial-w-szkoleniu-ukrainskich-podoficerow,17603.html>.
28. (2011) Polski Kontyngent Wojskowy w Iraku 2003–2008, *Kronika Wojska Polskiego – Polish Army Chronicle*. Warszawa. [in Polish].
29. Polsko-Ukraiński Batalion Sił Pokojowych. Retrieved from www.mon.gov.pl. [in Polish].
30. Prystrom J. (1995). Problem bezpieczeństwa państwa w polityce zagranicznej Polski, *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Policy*. [in Polish].
31. Przyborowska-Klimczak, A., Staszewski W. (1998). *Stosunki traktatowe Polski z państwami sąsiednimi. Wybór dokumentów*. Lublin. [in Polish].
32. Przygotowanie operacji. Retrieved from www.pkwirak.wp.mil.pl.
33. (1998) Rozwój polityczno-wojskowych stosunków Polski z NATO. In NATO w polityce bezpieczeństwa Polski, *Przegląd Środkowoeuropejski – Central European Review*, 22, roz. 2. Retrieved from www.medianet.pl.
34. Skubiszewski, K. (1997). *Polityka zagraniczna i odzyskanie niepodległości. Przemówienia, oświadczenia, wywiady 1989–1993*. Warszawa. [in Polish].
35. Stefanowicz J. (1993). *Rzeczypospolitej pole bezpieczeństwa*. Warszawa. [in Polish].
36. Stosunki Ukraina-NATO do 2002 roku. Retrieved from www.stosunki-miedzynarodowe.pl.
37. Sulima-Kotarska, E. (Ed.) (2011). *Ekspert uzbrojenia i sprzętu wojskowego z Polski. Raport za rok 2010, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa. [in Polish].
38. Szkolenie instruktorów ukraińskich. Retrieved from http://spwl.wp.mil.pl/pl/1_346.html.
39. Szmyd Z. (2000). Stosunki z Ukrainą. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Policy*. [in Polish].
40. Szumski A. (2008). Polsko-ukraińska współpraca wojskowa na przykładzie Polsko-Ukraińskiego Batalionu Sił Pokojowych (POLUKRBAT). M. Wolański, Ł. Leszczenko (Ed.) *Ze studiów polsko-ukraińskich*. Wrocław. [in Polish].
41. Świetlicki B., Włodarski, P. Drugi rok współpracy w ramach Partnerstwa dla Pokoju. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej – Yearbook of Polish Foreign Policy*. [in Polish].
42. Ukraińscy żołnierze będą szkoleni w Polsce. Retrieved from <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/15570?t=Ukraincy-zolnierze-beda-szkoleni-w-Polsce>. [in Polish].
43. Wielonarodowa Brygada (cz. polska). Retrieved from <http://wb.wp.mil.pl/pl/79.html>. [in Polish].
44. Wizyta Ministra Obrony Ukrainy. Retrieved from <http://archiwalny.mon.gov.pl/pl/artukul/9898>. [in Polish].
45. Wojciechowski, M., Karpus, Z. (2004) *Polska polityka wschodnia w XX wieku*. Włocławek-Toruń. [in Polish].
46. Wróblewski W. (2001). *Wschodnia granica Polski. Przeszłość i teraźniejszość*, Lublin. [in Polish].
47. Wspólna brygada Polski, Litwy i Ukrainy coraz bliżej powstania. Retrieved from <http://www.polskazbrojna.pl/home/articleshow/16681?t=Wspolna-brygada-Polski-Litwy-i-Ukrainy-coraz-blizej-powstania>.
48. Współpraca NATO z państwami trzecimi. Retrieved from www.msz.gov.pl.
49. Zięba R. (2010). *Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie*. Warszawa. [in Polish].

Марек ЖИЛА,
доктор, ад'юнкт
Академії Військового мистецтва, Варшава, Польща
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7848-0647>,
e-mail: m.zyla@akademia.mil.pl

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА СПІВПРАЦЯ В 1992–2017 рр.

У рамках міжнародних відносин, поряд із міжнародним політичним, економічним, культурним чи екологічним співробітництвом, все більше здійснюється і військове співробітництво. Запрошення до «спільного солдатського столу» зближує армії, даючи їм можливість взаємного пізнання. Військове співробітництво дає можливість порівняти структурну розбудову збройних сил, навчальний процес, військову техніку та обмін досвідом навчання. Це також можливість дізнатися про останні тенденції розвитку бойової техніки. Завдяки цьому значно знижується ризик спалаху відкритого збройного конфлікту, що сприяє зміцненню міжнародної безпеки. Військове співробітництво є дуже важливим елементом міжнародної безпеки, оскільки «зрілі» країни бачать у цій формі контактів як власні інтереси, так і інтереси своїх партнерів.

Історія та традиції польсько-українських військових контактів такі ж багаті, як і відносини між двома народами. Інтенсивне військове співробітництво припадає на середину XVI ст. Її основою було прагнення до військового розвитку козацтва, що є воєнізованою формою самоорганізації місцевого суспільства. Наступний розділ польсько-українського військового співробітництва розпочався незабаром після закінчення Першої світової війни. Аналізуючи політичну та військову ситуацію, польська державна влада з самого початку помітила важливість України для майбутнього балансу сил у Європі та її впливу на безпеку Польщі на сході. Це мало особливе значення в умовах зростання загрози з боку більшовицької Росії. Домовленості, укладені 14 січня 1992 року під час візиту до Польщі міністра оборони України, генерал-полковника Костянтина Морозова можна вважати початком військових контактів із незалежною Україною. У формальному плані правовою основою співпраці стала Угода, підписана 3 лютого 1993 року в Києві між Міністром національної оборони Республіки Польща та Міністром оборони України про співробітництво у військовій сфері.

Ключові слова: польсько-українське військове співробітництво; Україна; Польща; міжнародна безпека в Центральній та Східній Європі.

Marek ŻYŁA,
doctor (PHD in History),
Assistant Professor,
Academy of War Arts, Warsaw, Poland
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7848-0647>,
e-mail : m.zyla@akademia.mil.pl

POLISH-UKRAINIAN MILITARY COOPERATION IN 1992–2017

Military cooperation is an important part of international relations, alongside diplomatic, economic, cultural, and environmental cooperation. The invitation to the "joint soldier's table" brings armies together, giving them the opportunity to get to know each other. The military cooperation makes it possible to compare the structural arrangement of the armed forces, the training process, military equipment, and training experience. It is also an opportunity to learn about the latest trends in the development of combat technology. Due to it, the risk of an outbreak of open armed conflict significantly decreases, which contributes to strengthening international security. The military cooperation is a very important element of international security because "mature" states see in this form of contact both their interests and the interests of the partners.

The history and traditions of Polish-Ukrainian military contacts are as long as the relations between the two nations. Intensive military cooperation dates back to the mid-sixteenth century. Its basis was the pursuit of military development of the Cossacks, which are a paramilitary form of self-organization of the local society. The next chapter of Polish-Ukrainian military cooperation began shortly after the end of World War I. While analyzing the political and military situation, the Polish state authorities noticed Ukraine's significance for the future balance of power in Central and Eastern Europe and its impact on Poland's security in the East. That was of particular importance in the context of the growing threat from Bolshevik Russia. The arrangements made on 14 January 1992 during the visit of the Minister of Defense of Ukraine Colonel-General Konstantin Morozov. In formal terms, the legal basis for cooperation was the Kyiv Agreement between the Minister of National Defense of the Republic of Poland and the Minister of Defense of Ukraine on cooperation in the military field which was signed on 3 February 1993.

Key words: Polish-Ukrainian military cooperation; Ukraine; Poland; International Security in Central and Eastern Europe.

Рецензенти: Миколайчик М., д-р іст. наук, професор;
Морозова О., канд. іст. наук, доцент.